

УДК 65.012.32:004.89

[https://doi.org/10.33296/2707-0654-19\(38\)-11](https://doi.org/10.33296/2707-0654-19(38)-11)

**КАРЛОВА ОЛЕНА**

д.е.н., професор,  
професор кафедри економіки та менеджменту,  
Навчально-науковий інститут  
«Українська інженерно-педагогічна академія»  
Харківського національного університету  
ім. В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна  
ORCIDiD: <https://orcid.org/0000-0002-5506-4154>

**МАЛИШЕВСЬКИЙ ЮРІЙ**

здобувач 1 курсу третього освітньо-наукового  
рівня вищої освіти (доктор філософії),  
Навчально-науковий інститут  
«Українська інженерно-педагогічна академія»  
Харківського національного університету  
ім. В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна  
ORCIDiD: <https://orcid.org/0009-0003-0498-6401>

## **ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗМІН**

**Анотація.** Інтелектуалізація управління є потужним інструментом підвищення ефективності, інноваційності і конкурентоспроможності підприємств. Підприємства, які успішно впроваджують інтелектуальні технології, отримують значні переваги на ринку, покращуючи якість своїх продуктів та послуг, знижуючи витрати та підвищуючи задоволеність клієнтів, особливо в умовах глобалізаційних змін.

Метою статті є дослідження інтелектуалізації процесів управління підприємствами в умовах глобалізаційних змін.

У статті проаналізовано визначення терміну «інтелектуалізація управління» різними авторами та визначено різні підходи до його трактування, зокрема як зміна структури виробництва та характеру продукції, зміна характеру інформаційних потоків та комунікаційних процесів, відповідь на глобальні виклики та розвиток нових парадигм управління, інтеграція різних видів відносин та системний підхід, мультидисциплінарність та важливість наукових знань.

Сучасне бізнес-середовище вимагає від компаній швидкого реагування на зміни, оптимізації бізнес-процесів та підвищення ефективності управління. Еволюція інтелектуалізації процесів управління є основним чинником успішного розвитку організацій. Тому, у статті наведено аналіз етапів розвитку

інтелектуалізації процесів управління. Визначено, що кожен етап розвитку характеризується впровадженням нових технологій.

Окреслено сучасні тренди розвитку інтелектуалізації процесів управління, серед яких доцільно виділити штучний інтелект та машинне навчання, інтернет речей, роботизацію та автоматизацію процесів, хмарні технології, великі дані та кібербезпеку, які, у свою чергу, є передумовою для формування якісно нової системи соціально-економічних та організаційно-економічних відносин, що забезпечують ефективну реалізацію інтелектуального потенціалу.

Отже, інтелектуалізація процесів управління підприємствами є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності в умовах глобалізаційних змін, адже дозволяє швидко адаптуватися до змін ринкового середовища, оптимізувати внутрішні процеси та підвищити якість управлінських рішень.

**Ключові слова:** інтелектуалізація, управління, підприємство, глобалізаційні зміни.

**Вступ.** В умовах глобалізації бізнес-середовище стає все більш динамічним і конкурентним. Посилення конкуренції змушує суб'єкти господарювання конкурувати не лише на локальних, а й на глобальних ринках, вимагаючи більш високої якості продукції та послуг.

Інтелектуалізація процесів управління в умовах глобалізації визначається багатьма факторами, зокрема високою динамікою ринку, що вимагає розвитку інтелектуальних систем прийняття рішень задля швидкого реагування на зміни, а використання передових технологій сприяє розробці нових продуктів і послуг, привабливих для сучасних споживачів, що, у свою чергу, створює нові можливості для бізнесу.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню інтелектуалізації процесів управління підприємством присвячено велику кількість наукових праць вітчизняних вчених-економістів, серед яких Брюховецька Н.[1], Богуцька О. [1], Гудзинський О.[2], Гудзинська Ю. [2], Захарчин Г. [3], Іванова В. [4], Іванов О. [4], Ігуменцев О. [5], Маслак М. [6], Перерва П. [6], Мосін М. [7], Павлова В. [8], Хаврова К. [8], Прохорова В. [9-11], Чобіток В. [9], Залуцька, Х. [10], Маслак Т.[10], Шкуренко О. [11], Пікула Г. [11], Фоміна Є. [12] та ін.

**Метою статті** є дослідження інтелектуалізації процесів управління підприємствами в умовах глобалізаційних змін.

**Виклад основного матеріалу.** Глобалізація являє собою процес взаємодії та інтеграції міжнародних економічних, політичних і культурних систем. Зміни в глобалізаційних процесах можуть бути різноманітними, і вони часто відбивають сукупний ефект економічних, технологічних, соціальних та політичних тенденцій [2].

Інтелектуалізація процесів управління підприємствами бере свій початок з впровадження інформаційних систем в управління підприємством, значно прискорило процес обробки даних і прийняття рішень. У 1980-х роках з'явилися перші системи підтримки прийняття рішень, які використовували алгоритми для аналізу даних і вироблення рекомендацій для управлінських рішень.

З розвитком мережі Інтернет та цифрових технологій у 1990-2000-х роках стрімко розвивалися системи управління підприємством (ERP, CRM тощо), які дозволяють інтегрувати різні аспекти діяльності компанії, що сприяє підвищенню ефективності управління.

Середовище функціонування сучасних підприємств диктує жорсткі умови, в яких досягнення та утримання стратегічних конкурентних переваг і конкурентного статусу можливо лише за наявності потужного управлінського інструментарію, застосування якого дозволить підприємству оптимізувати витрати за допомогою раціонального використання наявних ресурсів і забезпечення можливості їх нарощення, врахувавши основні параметри діяльності та розвитку підприємств як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі [9].

Тому, інтелектуалізація управління є необхідною умовою успішного розвитку підприємств в умовах глобалізації, оскільки дозволяє швидко адаптуватися до змін ринкового середовища, підвищити ефективність діяльності та забезпечити глобальну конкурентоспроможність.

Аналіз визначення терміну «інтелектуалізація управління підприємствами» різними авторами наведений у табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз визначення терміну «інтелектуалізація управління» різними авторами

| № з/п | Автор                                    | Визначення   |
|-------|--|--|
| 1.    | Брюховецька Н. Ю.,<br>Богуцька О. А. [3] | «...це процес зростання ролі інтелекту, інтелектуальної праці, що підвищує частку сфер нематеріального виробництва та зміну продукту (від матеріального до інтелектуального) праці»  |
| 2.    | Ігуменцев О.В.[4]                        | «...переформатування інформаційно-комунікаційного процесу між рівнями управління та структурними підрозділами підприємства, у якому рух значного масиву переважно вертикальних інформаційних потоків, змінюється на рух кодифікованих знанневих потоків, креативних ідей, суджень, рефлексій, когнітивного моделювання тощо в горизонтально-вертикальному напрямі системи» |
| 3.    | Захарчин Г. М. [5]                       | «...є закономірним процесом, породженим стрімкою інформатизацією суспільства, загостренням конкуренції в глобальному масштабі, розбудовою економіки знань, появою нових світоглядних і людино орієнтованих парадигм, зародження паростків нового світу праці та інших чинників і радикальних викликів»   |
| 4.    | Гудзинський О.,<br>Гудзинська Ю. [5]     | «...розглядається в розширеному варіанті як цивілізований системно-спрямований процес, який повинен охоплювати усю систему відносин як цілісності в органічній єдності: суспільних, виробничих, соціальних, розподільчих, екологічних, організаційних, економічних, інформаційних, управлінських, власнісних, владних, власнісно-владних відносин з природою та ін.»       |
| 5.    | Мосін М. С. [6]                          | «...це велика мультидисциплінарна область, що охоплює широкий спектр галузей знань. Дослідження в цій сфері відображають важливість наукових та технологічних знань у вирішенні проблем сучасного бізнесу»   |
| 6.    | Іванова В. В.,<br>Іванов О. М. [10]      | «...це орієнтація його діяльності на придбання, створення та використання знань з метою їх перетворення у новітовари, послуги або бізнес-моделі»   |

Інтелектуалізація діяльності підприємств і організацій на сьогодні є важливою умовою ефективності їх функціонування [11]. Таким чином, інтелектуалізація управління є складним процесом, який включає інновації, зміни в комунікаційних та інформаційних потоках, адаптацію до глобальних

викликів, інтеграцію різноманітних відносин та міждисциплінарних підходів. Зважаючи на вище викладене, можна зробити висновок, що підприємствам доцільно було б впроваджувати системні методи управління, використовувати новітні технології і постійно вдосконалювати процеси управління.

Фоміна Є. В. у своєму дослідженні стверджує, що інтелектуалізація виходить на ключові позиції у глобальній економічній системі, що проявляється у зростанні ролі освіти й науки, збільшенні частки розумової праці, підвищенні інтелектуального рівня населення, його культури, заповзятливості, творчих та інших здібностей [8].

Слід, також, підкреслити, що інтелектуалізація процесів управління є еволюційним процесом, який розпочався з впровадження комп'ютерних технологій і продовжується досі з використанням штучного інтелекту та машинного навчання (рис. 1).

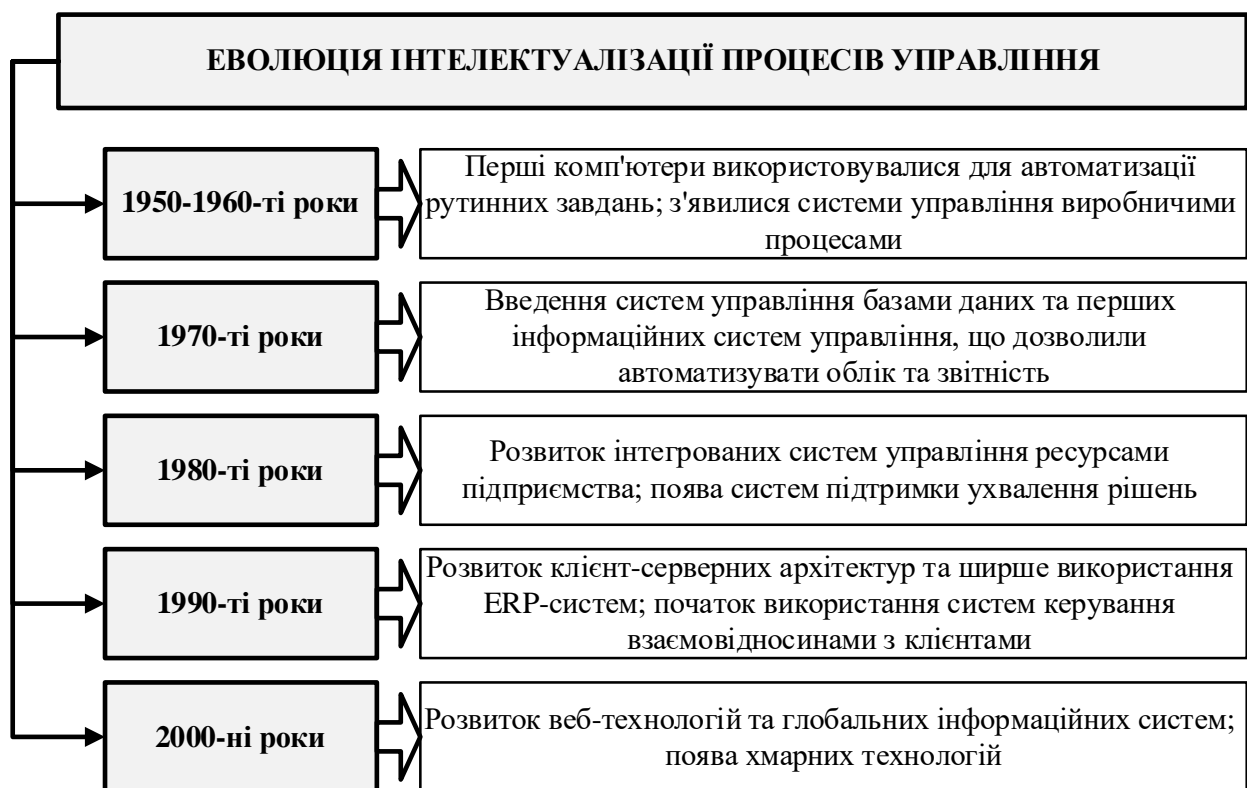


Рис. 1. Еволюція інтелектуалізації процесів управління

З кожним десятиліттям процеси управління стають все більш

автоматизованими. Від основних повсякденних завдань у 1950-1960-х рр. до повної інтеграції корпоративних ресурсів та систем управління взаємовідносинами з клієнтами у 1990-х рр.

З 1980-х років можна спостерігати тенденцію до інтеграції різних аспектів управління бізнесом, що спричинило створення складних інформаційних систем, здатних підтримувати функції управління всіх рівнях.

У 1990-ті роки велика увага приділялася взаємодії з клієнтами, що ознаменувало перехід до підходу управління, орієнтованого на клієнта.

З початку 2000-х років спостерігається розвиток веб-технологій та хмарних рішень, який дозволив підприємствам працювати на глобальному рівні, забезпечуючи доступ до інформаційних систем з будь-якої точки світу та зменшуючи витрати на інфраструктуру.

Отже, кожен етап розвитку характеризується впровадженням нових технологій. Від базових комп'ютерних систем до мережевих технологій та хмарних рішень – процеси управління стають значно ефективнішими та гнучкішими.

Прохорова В. та Чобіток В. зазначають, що більшість сучасних інноваційних розробок направлено на розвиток процесу цифровізації, що знижує роль доцільності та важливості людини, але в конкретний проміжок часу, лише від потенціальних людських ресурсів залежить ефективний розвиток цифрових технологій та формування інтелектуалізації управлінських процесів [1].

Сучасні тренди розвитку інтелектуалізації процесів управління представлено на рис. 2.

Спостерігається стійка тенденція інтелектуалізації факторів виробництва, яка є результатом революційних змін у змісті техніко-технологічного укладу та одночасно є передумовою для формування якісно нової системи соціально-економічних та організаційно-економічних відносин, що забезпечують ефективну реалізацію інтелектуального потенціалу [12].



Рис. 2. Сучасні тренди розвитку інтелектуалізації процесів управління

Сучасні тренди в інтелектуалізації процесів управління спрямовані на інтеграцію передових технологій для підвищення ефективності, безпеки та адаптивності управлінських систем. Наприклад, застосування штучного інтелекту та аналітики великих даних дозволяє менеджерам приймати більш обґрунтовані та точні рішення, що скорочує ризики та підвищує ймовірність успіху.

Автоматизація та роботизація процесів значно знижують операційні витрати, особливо у довгостроковій перспективі. Швидка та точна обробка запитів клієнтів, покращення якості обслуговування та персоналізовані пропозиції сприяють зростанню задоволеності та лояльності клієнтів.

Інтелектуалізація процесів управління робить бізнес більш гнучким та адаптивним до змін на ринку, що особливо важливо за умов глобалізації. Впровадження інтелектуальних технологій сприяє розвитку інноваційної культури у компанії та підвищує її здатність адаптуватися до змін на ринку.

При використанні нових технологій виникає ризик витоку конфіденційних даних підприємства, що потребує уважного контролю та захисту інформації, тому доцільно посилювати заходи кібербезпеки та використання передових технологій захисту інформації, що мінімізують ризики кібератак та захищають дані компанії.

Задоволення потреб клієнтів на вищому рівні та зниження витрат дозволяють підприємствам пропонувати більш конкурентоспроможні ціни та підвищувати свою частку на ринку. Бізнес-структури, які активно впроваджують інноваційні технології, сприймаються як лідери галузі, що приваблює до них більше клієнтів та партнерів.

**Висновки.** Отже, інтелектуалізація процесів управління підприємствами в умовах глобалізації призводить до значного підвищення продуктивності праці та скорочення часу виконання завдань. Автоматизація рутинних процесів звільняє співробітників виконання більш складних і креативних завдань.

Суб'єкти господарювання, які впроваджують інтелектуальні технології, отримують значні конкурентні переваги з допомогою ефективнішого використання ресурсів, поліпшеного якості продукції і на послуг, і навіть можливості швидше реагувати зміни ринку. Для досягнення успіху в умовах глобалізації необхідно розробляти комплексні стратегії, вкладати в навчання та розвиток персоналу та активно співпрацювати з технологічними партнерами.

### Список використаної літератури:

1. Брюховецька Н. Ю., Богуцька О. А. Інтелектуалізація підприємств: підходи, сутність, структура. *Економічний вісник Донбасу*. № 1 (59). 2020. С.92-100. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1\(59\)-92-100](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1(59)-92-100).
2. Гудзинський О., Гудзинська Ю. Інтелектуалізація в системі діяльності соціально-економічних систем. *Актуальні проблеми та перспективи*



*розвитку агро- та електроінженерії* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. С. 12-13.

3. Захарчин Г. М. Інтелектуальна культура у контексті інтелектуалізації управління стійким розвитком. *Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій*: кол. мон. за заг. ред. д.е.н., проф. Прохорової В. В.– Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2023. С. 185-201.

4. Іванова В. В., Іванов О. М. Інтелектуалізація як стратегія розвитку підприємництва. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору*: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма)– Полтава, 2020. С. 104-106.

5. Ігуменцев О. В. Інтелектуалізація управління організаційними змінами підприємства при забезпеченні ресурсозбереження. *Адаптивне управління підприємствами в умовах неотехнологічного відтворення* : Монографія. За редакцією Ареф'євої О.В. К.: ФОП Маслаков, 2020. С. 176-181. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/344934499.pdf#page=176>.

6. Маслак М. В., Перерва П. Г. Інтелектуалізація економіки як фактор її сталого розвитку. *Стратегічні імперативи сучасного менеджменту = Strategic Imperatives of Modern Management* : зб. матеріалів 6-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 21 жовтня 2022 р. / Київ. нац. екон.ун-т ім. Вадима Гетьмана. – Київ, 2022. С. 297-302. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/61665>.

7. Мосін, М. (2023). Інтелектуалізація підприємств приватного сектору оборонно-промислового комплексу України: стратегічні трансформації та виклики. *Трансформаційна економіка*, № 5(05), С. 94-102. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-17>.

8. Павлова В. А., Хаврова К. С. Система управління інтелектуалізацією діяльності торговельних підприємств. *Академічний огляд*. 2020. № 1 (52). С. 50-57. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2020-1-52-5>.

9. Прохорова В. В., Чобіток В. І. Інтелектуалізація управлінських процесів як детермінантно-мотиваційна основа бізнес-моделі підприємств. *Вісник КНУТД. Серія: Економічні науки*. № 2(145). 2020. С. 65-75. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.2.5>.

10. Прохорова, В., Залуцька, Х., & Маслак, Т. (2021). Механізм управління розвитком сучасних підприємств як адаптаційна перевага їх стратегічного функціонування. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 11(22). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-08).

11. Прохорова, В., Шкуренко, О., & Пікула, Г. (2024). Вплив глобалізаційних змін на управління інтелектуальним потенціалом підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 18(36). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16).

12. Фоміна Є. В. Інтелектуалізація глобального економічного розвитку

: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02. Харків, 2020. 265 с.

### References:

1. Briukhovetska N. Yu., Bohutska O. A. Intelktualizatsiia pidpriemstv: pidkhody, sutnist, struktura. Ekonomichnyi visnyk Donbasu. № 1 (59). 2020. S.92-100. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1\(59\)-92-100](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-1(59)-92-100)
2. Hudzynskiy O., Hudzynska Yu. Intelktualizatsiia v systemi diialnosti sotsialno-ekonomichnykh system. Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku ahrota elektroinzhenerii : materialy Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Ternopil: FOP Palianytsia V. A., 2020. S. 12-13.
3. Zakharchyn H. M. Intelktualna kultura u konteksti intelktualizatsii upravlinnia stiikym rozvytkom. Upravlinnia rozvytkom ekonomichnoho seredovyscha v umovakh hlobalnykh transformatsii: kol. mon. zazah. red. d.e.n., prof. Prokhorovoi V. V. – Kh.: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S., 2023. S. 185-201.
4. Ivanova V. V., Ivanov O. M. Intelktualizatsiia yak stratehiia rozvytku pidpriemnytstva. Formuvannia ta perspektyvy rozvytku pidpriemnytskykh struktur v ramkakh intehratsii do yevropeiskoho prostoru: Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (zaochna forma) – Poltava, 2020. S. 104-106.
5. Ihumentsev O. V. Intelktualizatsiia upravlinnia orhanizatsiinymy zminamy pidpriemstva pry zabezpechenni resursozberezhennia. Adaptivne upravlinnia pidpriemstvamy v umovakh neotekhnolohichnoho vidtvorennia : Monohrafiia. Za redaktsiieiu Arefievoi O.V. K.: FOP Maslakov, 2020. C. 176-181. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/344934499.pdf#page=176>.
6. Maslak M. V., Pererva P. H. Intelktualizatsiia ekonomiky yak faktoryii staloho rozvytku. Stratehichni imperatyvy suchasnoho menedzhmentu = Strategic Imperatives of Modern Management : zb. materialiv 6-yi Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 21 zhovtnia 2022 r. / Kyiv. nats. ekon.un-t im. Vadyma Hetmana. –Kyiv, 2022. S. 297-302. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/61665>.
7. Mosin, M. (2023). Intelktualizatsiia pidpriemstv pryvatnoho sektoru oboronno-promyslovoho kompleksu Ukrainy: stratehichni transformatsii ta vyklyky. Transformatsiina ekonomika, № 5(05), 94-102. <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-17>.
8. Pavlova V. A., Khavrova K. S. Systema upravlinnia intelktualizatsiieiu diialnosti torhovelnykh pidpriemstv. Akademichnyi ohliad. 2020. № 1 (52). S. 50-57. DOI: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2020-1-52-5>
9. Prokhorova V. V., Chobitok V. I. Intelktualizatsiia upravlinskykh protsesiv yak determinantno-motyvatsiina osnova biznes-modeli pidpriemstv. Visnyk KNUTD. Serii: Ekonomichn inauky. № 2(145). 2020. S. 65-75. DOI: <https://doi.org/10.30857/2413-0117.2020.2.5>.
10. Prokhorova, V., Zalutska, Kh., & Maslak, T. (2021). Mekhanizm upravlinnia rozvytkom suchasnykh pidpriemstv yak adaptatsiina perevaha yikh stratehichnoho funktsionuvannia. Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia

Ekonomika, 11(22). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-11\(22\)-08](https://doi.org/10.33296/2707-0654-11(22)-08).

11. Prokhorova, V., Shkurenko, O., & Pikula, H. (2024). Vplyv hlobalizatsiinykh zmin na upravlinnia intelektualnym potentsialom pidpriemstv. Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Serii Ekonomika, 18(36). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-16](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-16)

12. Fomina Ye. V. Intelektualizatsiia hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku : dys. ... kand. ekon. nauk : 08.00.02. Kharkiv, 2020. 265 s.

**Olena KARLOVA**

Doctor of Economics, Prof.,  
Professor of the Department of Economics and Management,  
Educational and Scientific Institute  
"Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy"  
of Kharkiv National University named after V. N. Karazin,  
Kharkiv, Ukraine

**Yuriy MALYSHEVSKYY**

applicant of the 1st year of the third educational  
and scientific level of higher education (PhD),  
Educational and Scientific Institute  
"Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy"  
of Kharkiv National University named after V. N. Karazin,  
Kharkiv, Ukraine

**Intellectualization of enterprise management processes in the conditions of globalization changes**

**Abstract.** Intellectualization of management is a powerful tool for increasing the efficiency, innovation and competitiveness of enterprises. Enterprises that successfully implement intelligent technologies gain significant advantages in the market by improving the quality of their products and services, reducing costs and increasing customer satisfaction, especially in the context of globalization changes.

The purpose of the article is to study the intellectualization of enterprise management processes in the conditions of globalization changes.

The article analyzes the definition of the term "intellectualization of management" by various authors and defines different approaches to its interpretation, in particular as a change in the structure of production and the nature of products, a change in the nature of information flows and communication processes, a response to global challenges and the development of new management paradigms, the integration of various types of relationships and a systematic approach, multidisciplinary and the importance of scientific knowledge.

The modern business environment requires companies to quickly respond to

changes, optimize business processes and improve management efficiency. The evolution of the intellectualization of management processes is the main factor in the successful development of organizations. Therefore, the article provides an analysis of the stages of development of the intellectualization of management processes. It was determined that each stage of development is characterized by the introduction of new technologies.

Modern trends in the development of intellectualization of management processes are outlined, among which it is appropriate to highlight artificial intelligence and machine learning, the Internet of Things, robotics and automation of processes, cloud technologies, big data and cyber security, which, in turn, are a prerequisite for the formation of a qualitatively new system of socio-economic and organizational and economic relations that ensure effective realization of intellectual potential.

Therefore, the intellectualization of enterprise management processes is a key factor in ensuring competitiveness in the face of globalization changes, because it allows you to quickly adapt to changes in the market environment, optimize internal processes and improve the quality of management decisions.

**Key words:** intellectualization, management, enterprise, globalization changes.